

לכה את עבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקנז
ערש"ק פרשת מטות-מסעי ה'תשע"ו

כמה ימים מיצי"מ עד שירת הים?

"יכול נוכל" לגשמיות העולם

חומרת ע"ז כנגד כל התורה

תתייגע, ואזי תהי' חסיד

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת מטות-מסעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקנז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שכתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

הגדולה שעל הנשמה" ששמעתי מפיו והבכי הפנימי שליווה אמירה זו, חדרו בי כל כך שבישבי על ספסל ליד דלת החדר השני - פרצתי בבכי.

למחרת, ביום ששי, התפללתי - בהתאם למצבי אז - בהתעוררות רבה ואמרתי תהלים. גם המשחק ששחקתי באותו יום ששי לא היה בתענוג הרגיל ובלי רתיחה.

בסעודת ליל שבת דיבר שוב הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עם המסובים החסידים ר' הענדל ור' אבא מצ'אשניק, אבל לא הבנתי שום דבר. החסיד ר' חנוך הענדל אומר לי: השומע אתה מה שאביך אומר? וכשאמרתי לו שאמנם אני שומע אבל אינני מבין, ענה לי: יש לשמוע ולזכור מה ששומעים וכשתתבגר תבין מה שאתה שומע כעת.

ר' חנוך הענדל מספר בשם זקני החסידים, שרק בשנותיהם המבוגרות הרגישו את ההבנה וההעמקה במה ששמע בשנות ילדותם.

הסברים מחיי העבודה בכפר

אני - מספר ר' חנוך הענדל - בן "ישוב", גדלתי וחייתי שנים רבות בין יהודי הכפר והפונדק. מעטים מהם היו בגדר של למדנים. ברובם היו יהודים פשוטים אבל חדורים צוף חסידים.

בסביבה שלנו - אומר ר' חנוך הענדל - גדלו כל היהודים הפשוטים אצל הורים ומלמדים חסידים, ויהודים פשוטים אלה הבינו וחשו בעונג של החינוך החסידי בהתאם לרגשותיהם והבנתם תוך הסברים מחיי העבודה הרגילים שלהם.

יהודי הכפר היו אומרים: שני סוגים בחציר, חציר זרוע וחציר של עשב הגדל מעצמו ואין צורך לזרוע אותו.

שני הסוגים צומחים מהקרקע, ושניהם הם מאכל בהמה. אבל ההבדל בסוג המזון שאוכלת הבהמה ניכר בכמות ובשמנונית החלב שהבהמה מניבה.

המחונכים החסידיים, היהודים הפשוטים, הפונדקאים, אנשי הכפר, בעלי המלאכות וסוחריו השוק, מביאים עונג מסויים בטעם הרוחני של עם ישראל.

(תרגום מספר השיחות ה"תשי"ז עמ' 139 ואילך - לקוטי דיבורים ח"ג-ה המתורגם עמ' 686 ואילך)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

"כשתתבגר תבין מה שאתה שומע כעת"

בסעודת ליל שבת דיבר שוב הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק עם המסובים
החסידים ר' הענדל ור' אבא מצ'אשניק, אבל לא הבנתי שום דבר. החסיד
ר' חנוך הענדל אומר לי: השומע אתה מה שאביך אומר, וכשאמרתי
לו שאמנם אני שומע אבל אינני מבין, ענה לי: יש לשמוע ולזכור מה
ששומעים וכשתתבגר תבין מה שאתה שומע כעת

השומע אתה מה שאביך אומר?

יקרה לי מאד כל אימרה שזכיתי לשמוע מהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב נ"ע].
ישנם ענינים שונים שזיכני בהם כדי למסור אותם לאנ"ש ולתלמידי 'תומכי תמימים',
שישמשו להם ענינים אלו כמורה דרך בדרכי העבודה ובדרכי ההנהגה בדרכי החסידות.
זכרונותיו של מחונך חסידי, לא זו בלבד שהן גדושות בעושר החסידי הפנימי, הן גם
מביאות את העבר העשיר להווה מאיר וערב.

פעם אחת [בשנות הילדות] כשלמדתי עדיין אצל מורי החסיד ר' ניסן¹, הנה בליל
ששי אחרי לימוד חסידות באולם המנין הקטן, דיבר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק הרבה
ובכה רבות.

לא הבנתי אז מה שהוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק דיבר, כי אם המלים המעטות "הרחמנות

(1) ראה ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמוד 29.

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

טבילת כלים - להכשיר מאיסור?

מדוע נתפרשו דיני הגעלה וטבילת כלים במלחמת מדין ולא במלחמת סיחון ועוג? /
מדוע כותב רש"י שטבילת כלים היא "להכשירן מן האיסור" הרי גם כלים חדשים חייבים
בטבילה? / ביאור טעם טבילת כלים, שעפ"ז מיושב מה שלא נאמר במלחמת סיחון ועוג

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 363 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה

יציאת מצרים שבכל יום

יציאת מצרים שבכל יום - התעלות תמידית בעבודת הבורא / בכל שליבה בסולם התפילה
- יוצאים מ"מצרים" של הדרגא הקודמת / אין להתיימש כי בכל מצב אפשר להתעלות

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 348 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות

שמירת המקדש לשיטת הרמב"ם

חוקר אי השמירה היא דין בחפצא דביהמ"ק דהוי חשיבות הבית וכבודו או דין בעבודות
כהנים, ועפ"ז מתרץ כמה קושיות בש"ס וברמב"ם גבי דין שמירת מקדש

(ע"פ 'הלכות בית הכחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים' סי' יז)

יח. תורת חיים

הכנסת אורחים

יט. מעשה רב

"מפי ספרים ומפי סופרים"

כ. דרכי החסידות

"כשתתבגר תבין מה שאתה שומע כעת"

זכר) את ארחו (על ידי מצות הכנסת אורחים) (ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ב אגרת תעט), ויהי רצון אשר על ידי לימוד התורה וקיום המצוות בכלל והשתדלות במצות הכנסת אורחים בפרט, גם על ידי אחיזה בדרכי הטבע על ידי מילוי הוראת מומחה במקצוע זה, יזכה לזרעא חייא וקיימא בכן זכר. ואשמח להתבשר בשורות טובות ממנו בזה.

אתענין לדעת פרטי עסקנותו הציבורית אשר בטח משתדל לזכות את הרבים באופן המתאים.

(אגרות קודש ח"ד עמ' ה')

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

טבילת כלים - להכשיר מאיסור?

מדוע נתפרשו דיני הגעלה וטבילת כלים במלחמת מדין ולא במלחמת סיחון ועוג? / מדוע כותב רש"י שטבילת כלים היא "להכשירן מן האיסור" הרי גם כלים חדשים חייבים בטבילה? / ביאור טעם טבילת כלים, שעפ"ז מיושב מה שלא נאמר במלחמת סיחון ועוג

בפרשתנו מסופר על מלחמת מדין, ועל כך שכאשר חזרו אנשי הצבא הביאו עמהם שלל רב, ונצטוו אז שלא להשתמש בכלי הסעודה שהביאו מן הגויים לפני שיכשירו אותם כדת וכדין.

והקשה הרמב"ן (פרשתנו לא, כג): הרי בסדרה הקודמת - פ' חוקת - מסופר על מלחמתם של ישראל עם סיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשן, וגם שם יצאו ישראל ברכוש גדול (דברים ב, לה); מדוע איפוא לא נצטוו ישראל באותה שעה על דינים אלו של איסור שימוש בכלי הגויים לפני הכשרתם?

ותירץ: "כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם, וארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם כל שללם, אפילו האיסורים - דכתיב (ואתחנן ו, יא) 'ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת', ואמרו רבותינו (חולין יז, א) קדלי דחזירי אשתרי להו".

כלומר: יש דין מיוחד שבעת כיבוש הארץ מותר לאכול משלל האויבים, ואפילו בשר חזיר; ולכן במלחמת סיחון ועוג, שנחשבה כחלק מכיבוש הארץ (שהרי התיישבו שם בני ראובן ובני גד), היה היתר כפ"י לאכול משללם וממילא אין צורך בהגעלת הכלים כדי להפליט את האיסור הבלוע בהם.

אך שונה הדבר במלחמת מדין, ש"לא לקחו את ארצם, רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם, ולכן נהג האיסור בכליהם" (עכ"ל הרמב"ן).

"מפי ספרים ומפי סופרים"

מספרים חסידים:

בשנים הראשונות להנהגת נשיאותו של אדמו"ר הזקן, הגיע קהל גדול (עם רב) אל אדמו"ר הזקן לקראת יום-טוב, יומא דפגרא, וכיו"ב. כאשר אדמו"ר הזקן ראה מבעד החלון שמתאסף אליו עם רב - סגר את החלון (או התרים) ורצה להתחבא בו.

שאלה אותו הרבנית לפשר הדבר, וענה, שאינו יודע מה רוצה ממנו כל הקהל הרב הזה, מדוע באים הם אליו ומבקשים ממנו שילמדם תורה!

נענתה הרבנית - שהבינה שעל"י לכון את ההתפתחות הדברים כדבעי - ואמרה: הם באים אליך כדי לשמוע ממך מה שזכית לשמוע מרבך!

כאשר אדמו"ר הזקן שמע את תשובתה של הרבנית, נענה ואמר: אם כך הם הדברים - אומר להם עוד ועוד ("זאָגן און זאָגן")! ואז פתח את חלונו ודלגתו בו, ואמר תורה (או שיחה וכיו"ב) בפני החסידים!

תוכנו של סיפור זה, אנו מוצאים גם בדברים שכתב אדמו"ר הזקן בעצמו, ועד שענין זה זה נכתב אודות ספר תניא קדישא - שהוא בבחינת "תורה שבכתב" של תורת החסידות" (ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (מוהרי"צ נ"ע) ב'קיצורים והערות לתניא' עמ' ק"ח ואילך. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד עמ' רסא ואילך):

בדף השער של ספר התניא, כותב אדמו"ר הזקן אודות ספרו: "ספר לקוטי אמרים . . מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים" - שזהו אותו התוכן והנקודה של סיפור הנ"ל, כאילו תורתו של אדמו"ר הזקן אין בה משום חידוש, כי אם - כביכול - מה שלקט "מפי ספרים ומפי סופרים".

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

הכנסת אורחים

לספר לאורחים על גדולת ה'

...מפליא אותי שכותב שוב אודות השאלה שכבר כתב וכבר עניתי לו; באם יש חילוקי דעות בינו ובין זוגתו תחי' עד כמה יהי' ענין הכנסת אורחים אצלם, שהיא אומרת שזה קשה. יש להביא כל שאלות אלו לרב מורה הוראה בישראל, ושניכם תעשו על פי הוראותיו... וגם כפי שכתוב במכניס האורחים הראשון, שלא זו בלבד שהכניס אורחים, אלא גם סיפר אחרי כן אודות גדולת ה', כך גם אתם עם אורחכם, לא תסתפקו בזה בלבד, אלא גם תסבירו להם כי גדול ה' כפי שנתבאר בפנימיות התורה, שבדורנו נתגלה בתורת החסידות. ומובן מאליהו שכדי להסביר זאת לזולת צריך לדעת בעצמו במידה רבה יותר, טופח על מנת להטפח, ומכיון שרבותינו הק' מסרו לנו אודות ענין הפצת המעיינות, הרי ודאי שניתנו הכוחות לזה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

(תרגום מאגרות קודש הפיו עמ' ב)

"במה יזכה נער" - במה יזכה לבן זכר? "את ארחו"!

קבלתי מכתבו עם הפדיון נפש וכבקשתו קראתיו על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשאלתו להתברך בזרעא חייה וקיימא.

וצדיקא דאתפטר, דאשתכח בהאי עלמא יתיר מבחיוהי (כמבואר בזהר ח"ג דף ע"א) יעורר עליו רחמים למלא משאלות לבבו לטוב.

אתענין לדעת מה היא עצת הרופאים בזה, ולפי דעתי צריך הוא וגם זוגתו תי' לשאול בעצת הרופאים ולעשות כהוראתם.

ועוד הצעתי עפ"י מאמר המגיד ממעזריטש ותלמידו אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע כשביקש אצלו על בן זכר וענה לו בלשון הכתוב במה יזכה נער (במה יזכה לבן

ב. והנה, ברש"י על התורה לא נזכר היתר זה של "קדלי דחזירי אשתרי להו", והיינו שאינו לפי "פשוטו של מקרא"; ולכן יש לתרץ - אליבא דרש"י - קושיא זו באופן אחר:

בפרשת צו (ו, כא) בא הציווי בענין בשר קדשים - "וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר, ואם בכלי נחושת בושלה ומורק ושוטף במים". ורש"י שם מפרש, "לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר"; ולכן בכלי חרס יש לשברו (כי אינו פולט הבליעה על ידי הגעלה), ואילו כלי מתכת יש להכשירו במים כדי "לפלוט את בליעתו".

ומעתה י"ל, שבמלחמת סיחון ועוג לא הוצרכו לאזהרה שלא להשתמש בכלים לפני הכשרתם, כי היה ידוע כבר האיסור להשתמש בכלי שבלע איסור; אך במלחמת מדין הרי משה לא היה שם - וגם הנהגתם היתה שלא כדבעי עד שמשה קצף על פקודי החיל וכו' - ולכן הוצרכו לאזהרה מיוחדת.

ועוד י"ל, שגם במלחמת מדין לא היה צורך באזהרה מיוחדת; וזה שבא כאן הציווי על הכשרת כלים הוא בגלל שעבשיו נתחדשו כמה פרטים בענין הכשרת הכלים, וכגון הדין דטבילת כלים - שגם כלי שלא בלע איסור צריך להטבילו - שלא כתוב קודם לכן.

ואין להקשות: כיצד ידעו בעת מלחמת סיחון ועוג שצריך להטביל את כלי הגויים? כי יל"פ בפשטות (ראה גם שו"ת הר צבי יורה דעה סי' קט. "מבוא" לספר "טבילת כלים" - בסופו), ע"פ הידוע שלא כל המצוות ניתנו מיד במתן תורה, ויש מצוות שנאמרו מאוחר יותר. וכן בנדר"ד, רק עכשיו הגיע הזמן שבו נתחדש הדין דטבילת כלים - ובאמת בזמן מלחמת סיחון ועוג עדיין לא היו מחוייבים בזה.

ג. ולאחר שנתבאר הענין בדרך הפשט, ניתנה ראש ונחזור לדברי הרמב"ן שיישב בדרך ההלכה - שבעת מלחמת סיחון ועוג לא הוזהרו בהציווי דהגעלת כלים כי היה אז היתר כפ"י על מאכלות אסורות (כנ"ל ס"א).

ובמפרשים התקשו בדבריו, שהרי בפרשתנו בא הציווי (לא רק על הגעלת כלים מהאיסור הבלוע בהם, אלא) גם על טבילת כלים הבאים מן הגויים, גם כלים כאלו שלא בלעו איסור כלל; ולכאורה, תירוץ הרמב"ן - שבעת מלחמת סיחון ועוג היה היתר על מאכלות אסורות - מיישב רק למה לא נאמר אז הדין דהגעלה, ואין בו ביאור למה לא נצטוו אז בדין טבילה.

וכבר פלפלו המפרשים בזה בכמה אופנים (ראה חתם סופר עה"ת כאן. "מבוא" לספר "טבילת כלים" הנ"ל. וש"ג); אמנם נראה לבאר את דברי הרמב"ן בפשטות, שלא הוצרך הרמב"ן ליישוב מיוחד על דין טבילה - כי אותו יישוב שכתב הרמב"ן בדבר זה שלא נצטוו בדין הגעלה, כוחו יפה גם לענין דין טבילה, וכדלקמן.

ד. הדין דטבילת כלים נלמד הוא מהכתוב (לא, כג) "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו

שמירתו שיהיו הכהנים שומרים **מבפנים** (רמב"ם הל' ביהמ"ב פ"ח ה"ד), וכשהתחילה עבודת התמיד בביהמ"ק נשלל היסח הדעת זה ובמילא א"צ בשמירת הכהנים מבפנים, וע"כ אין מקום להביא גם הכ"א מקומות שהלויים היו שומרים שהם היו שומרים מבחוץ, ואי"ז דומה כלל להיסח הדעת הנשלל ע"י עבודת התמיד (אלא שבכלל מאתים מנה, שעבודת התמיד פטרה לא רק שמירת הכהנים אלא גם שמירת הלויים); אמנם במס' מדות דמיירי בשמירת המקדש מצד הגדר שמוסיפה חשיבות בבית המקדש עצמו כו' כנ"ל, יש טעם להזכיר הן ג' מקומות שהכהנים שומרים והן שמירת הלויים בכ"א מקומות, כי אף שגם ע"י שומרין מועטין נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", הרי בהוספת מספר השומרין מצד חיובא דגברא מאיזה טעם שיהי' מיתוסף ג"כ בשמירתו מצד המקדש, שכולם פועלים בכבוד וגדולת המקדש וכולם הם חלק בזה שנעשה "פלטרין שיש עליו שומרין".

ועפ"ז יש לבאר מה דאי' במשנה דריש תמיד דבית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והרובין שומרים שם, ובגמ' דף כז רע"א איתא דקרא להם רובין "דלא מטו למיעבד עבודה", ופי' המפרשים דהיינו פחותים מי"ג, ויש מקשים ע"ז היאך הניחו מצוה זו לקטנים שאינן בני מיעבד מצוה, ועפ"י הנ"ל שזהו מצד היסח הדעת לכאורה קשה ביותר היאך הניחו אותה לקטנים שאינן בהם דעת; אולם כיון שאיש הר הבית הי' מחזור על כל משמר כו' כנ"ל, י"ל דה"ז כגדול עומד על גביו שאז בכ"כ דברים שצריך מחשבה מהני גם מעשה קטן בצירוף המחשבה של הגדול העומד ע"ג (עיי' גיטין כב, סע"ב ואל"ף), ובפרט בנדו"ד שאין צריך כוונה ומחשבה בפועל כ"א שעצם המציאות שעומדים סביב המקדש הוי כבוד המקדש, שמורה כי אין מסיחין דעתם ממנו, ומספיק גם באופן שאינו עומד ע"ג כל הזמן אלא שהולך סביב המקדש ומחזור על כל משמר ומשמר.

באש וטהר, אך במי נדה יתחטא, וכל אשר לא יבוא באש - תעבירו במים". ומפרש רש"י:

"כל דבר אשר יבוא באש - לבשר בו כלום, תעבירו באש - דרך תשמישו הגעלתו . אך במי נדה יתחטא - לפי פשוטו חיטוי זה לטהרו מטומאת מת, אמר להם: צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחיטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה' הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה. וכל אשר לא יבוא באש - כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור; תעבירו במים - מטבילין ודיו".

וכד דייקת בלשון רש"י, תמצא חידוש בדבריו - שאף טבילת הכלים שייכת היא לבליעת איסור, שכך כתב: "שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות"; אמנם פלא הדבר, כי רש"י עצמו ממשיך ואומר שגם "כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור" יש להטבילם!

וב"באר בשדה" העיר על לשון רש"י: "מן האיסור" לא דוקא, שהרי אין זה איסור, אלא להוציאו לאותו כלי מידי דופיו וטומאתו של גוי ולהכניסו בקדושת ישראל"; אך ע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון רש"י יש לבאר שלשון "איסור" היא בדוקא, ובפרט שרש"י משנה בלשונו - לפני כן, לגבי הגעלה, נקט שהיא באה "לטהרם מן האיסור", ואילו כאן, לגבי טבילה, דייק "להכשירן מן האיסור" - שיש לומר שבשינוי זה יתבאר כיצד גם טבילה שייכת היא לבליעת האיסור.

ה. ביאור הענין:

הגדר של "טהרה" שייך רק בדבר שיש בתוכו טומאה או איסור, ולכן הגעלה - שמוציאה את מציאות האיסור שבלוע בתוך הכלי - נקראת "לטהרם מן האיסור";

אולם "להכשירן (מן האיסור)" הוא כמו לשון הכנה (בדוגמת הלשון "הכשר מצוה"): הכלי מוכן ומוכשר שיוכלו להשתמש עמו. ובנדו"ד: החידוש של טבילה אינו בהוצאת מציאות האיסור הקיים כבר בתוך הכלי (שזה נעשה על ידי הגעלה דוקא), אלא לעשות את הכלי מוכשר להשתמשות המושללת (מאיסור ואף) מאפשרות ועלוליות האיסור.

[וע"ד שמצינו בפרשה זו גופא, בציווי להרוג את נשי מדין: "וכל אשה יודעת איש . הרגו" (לא, יז), שהכוונה בזה היא - כפירוש רש"י על אתר - גם למי שהיא רק "ראויה להיבעל, אף על פי שלא נבעלה" בפועל].

כלומר: כאשר הכלי נמצא ברשות נכרי (גם אם בפועל הוא לא השתמש בו) קיימת האפשרות שהנכרי ישתמש בכלי לאיסור; ולכן, כאשר הכלי עובר לרשות הישראל, להשתמשות כזו שמושלל בה איסור ואפילו "אפשריות" של איסור, אז צריך הכלי טבילה "להכשירן מן האיסור".

ומעתה נמצא, שגם הטבילה שייכת היא להאיסור – כיון שמטרת הטבילה היא להכשיר את הכלי ולהוציא אותו מידי אפשרות לבליעת איסור שהיתה בעודו קיים אצל הנכרי. ולפי זה מובנים דברי הרמב"ן כפתור ופרח. – הרמב"ן אינו מדבר על זה שבמלחמת סיחון ועוג לא נצטוו בהציווי דטבילת כלים, כי אותו יישוב שהוא אומר בנוגע להגעלה – שבמלחמת סיחון ועוג הותרו האיסורים – מתאים ממש גם לגבי טבילה: כיון שבמלחמת סיחון ועוג לא היה גדר של "איסור", הרי במילא לא היה גם מקום ל"אפשריות" של איסור, שהטבילה באה להוציאה. וק"ל.

היינו דאין זה דבר בפ"ע שמקום עשייתו בג' מקומות כו' בבית המקדש, כ"א זוהי עשי' ב(חשיבות) בית המקדש, דבשמירה על הפלטרין משנין הפלטרין.

ומעתה מבואר היטב מש"כ הרמב"ם ושמירה זו מצותה כל הלילה, וכן הא דנשנית במס' תמיד. כי ביום הי' הדבר מתקיים במה שהכהנים עובדים עבודתם בביהמ"ק, שהתחלתה היא עבודת התמיד בבקר משעה שהאיר פני המזרח, ובהקרכת הקרבנות הי' צ"ל כוונה לשם ששה דברים כו' (זבחים מו:), ופשיטא שכשהכהנים בעבודתם הי"ז שולל היסח הדעת מהמקדש. אבל בלילה שאין עבודה בבית המקדש אזי נצטוו בשמירת המקדש כדי שלא יסיחו דעתם ממנו גם אז. ולהכי שייך הדבר בעצם למס' תמיד, דע"י התמיד מתקיים תוכן השמירה – שלא יסיחו דעת מהמקדש תמיד [ולכאורה עפ"ז נפק"מ להלכה, דזה שהיו שומרין את המקדש בלילה אין פ"י כל הלילה כולה אלא עד התחלת עבודת התמיד, ועכ"פ עד הזמן שלעולם אין מאחרין יותר. ודו"ק].

עפ"ז יש לבאר עוד דבר, מה שבבס' תמיד הובאו רק הג' מקומות שהכהנים שומרים ואילו במס' מדות הובא גם ההמשך דהלויים היו שומרים בכ"א מקומות. כי במס' תמיד לא בא לבאר מצות שמירת המקדש מצד ענינו הוא כ"א להדגיש אחת מפעולות עבודת התמיד השווה (ובאה בהמשך) לשמירת ביהמ"ק, שלילת היסח הדעת מהמקדש, והרי בהיסח הדעת יש כמה שיעורין ומדרי', וכאן נוגע בעיקר ענין שמירת הכהנים ש"מצות

ויובן בהקדים דיש מי שתירץ (תפא"י ריש תמיד. וכ"ה באורות המצות מצוה שפח) אהא דאקשינן אמאי אין שמירה ביום משום כבוד, כי ע"י הליכת הכהנים אנה ואנה כולו אומר כבוד, אבל בלילה שאין בו עבודה צריך להראות כבוד וגדולה לבית המקדש ע"י השמירה וכו'. וצ"ב מהו ענינו של כבוד זה שע"י הליכת הכהנים בעבודתם, ומהו הצד השווה שבין הכבוד בשמירת המקדש והנעשה ע"י הליכת הכהנים וכו'.

ולכן נראה להוסיף נופך בהאמור לעיל דשמירה זו היא מפני הכבוד, דענינה ויסודה הוא מה שלא יסיחו דעתם מהמקדש, וכמ"ש הרא"ש ריש תמיד "כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה", ואין פ"י היסח הדעת זה כהיסח הדעת דקדשים מחמת חשש טומאה וכיו"ב כ"א ששלילת היסח הדעת מורה על רוממות וגדלות הבית, דתמיד ישנם אנשים סביבו, אינם מסיחים דעתם ממנו לעולם. ע"ד ענין היסח הדעת בתפלין וציץ, ש"כל זמן שהן עליו לא יסיח דעת מהם אפילו רגע אחד" (רמב"ם הל' תפלין פ"ד הי"ד), היינו מצד קדושתן.

והנה ענין שמירה זה שלא יסיחו דעתם ממנו הוא ענין בהבית עצמו ממש, ולכן נשנית השמירה במס' מדות. היינו שאי"ז עבודה שמקומה בביהמ"ק אלא חשיבות המתוספת בהמקדש עצמו, וכדיוק ל' הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", היינו דהפלטרין משתנה עי"ז; ולכן זהו חיוב הנובע ומתבקש מצד הבנין.

וצורתו ובנינו וכל עניניו כו' (ולא עבודות שמקומם בביהמ"ק), ומס' תמיד מיירי בעבודות שבמקדש; ושמירה היא דין בדיני צורת הבית וכן דין בדיני עבודות.

ושׁוב יש לבאר מה שהרמב"ם לא הביא בספר היד הכתובים הנ"ל לראי' על עצם דין שמירת המקדש, כי י"ל דלדעת הרמב"ם בידו מצות שמירת המקדש היא פרט וענין בהמקדש עצמו, וכלשונו "אין שמירתו אלא כבוד לו אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", וכדמוכח גם מזה שהביא כל דיני שמירת המקדש בהל' ביהמ"ק דקאי בקדושת ומצות בית הבחירה עצמו ולא בעבודות הנעשות בו (שהן הלכות נפרדות בס' היד), וזהו שלא הביא הכתובים הנ"ל לראי' על עצם דין שמירה, דהא כתובים אלו מבארים רק החיוב גברא דהכהנים והלויים לשמור הבית, ועוד ועיקר - הכתובים דפ' קרח באים בהמשך לטענת בניי "כל הקרב קרב אל משכן ה' ימות גו'", אשר לכן ציוה הקב"ה "אתה ובניך ובית אביך תשא את עון המקדש . . . ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות", היינו שהכהנים והלויים יהיו שומרים שלא יכנסו בניי להמשכן; ועדיין אין מזה הוכחה גמורה על עיקר הענין שבשמירת המקדש לדעת הרמב"ם, שהוא (רק) בשביל כבוד המקדש כנ"ל, חלק ופרט בביהמ"ק עצמו (משא"כ בסהמ"צ דרכו להביא המקור והראי' מהכתוב על כלל המצוה וע"ז שפיר יש ראי', כי סו"ס נזכר כאן החיוב לשמור המקדש אף שמן הכתוב עדיין אין משמעות לגדרו; ובס' היד אין מטרתו להביא מקורות למצוה אלא הבאת כתובים

היא רק כדי לבאר מה שמתבאר עפ"ז בתוכן המצוה וכו').

איברא דעדיין קשה, דאם שמירת המקדש היא מטעם כבוד שאינו דומה פלטרין כו', הרי גם כשישנם רק שומרין אחדים או אפילו רק אחד הוי "פלטרין שיש עליו שומרין" ויש כאן כבוד מקדש, ומה שבג' מקומות הכהנים שומרים ובכ"א מקומות הלויים וכו' (כהמשך המשנה דמדות) נראה שהוא רק מצד חובת גברא שהוטל על הכהנים והלויים, ומה טעם נאמר הדבר במס' מדות דמיירי בשמירה שמצד כבוד המקדש.

גם עדיין צלה"ב דאף ענין השמירה שבגדר עבודת מקדש אינו שייך לכאורה למס' תמיד, דענינה בעיקר הוא לבאר - כשמה - עבודות התמיד דוקא (עיי' הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש), וסדרי השמירה של הכהנים ועבודת הכהנים וכו' שייכת יותר למסכתות הדנות בשאר עבודות הכהנים כו' כגון יומא זבחים מנחות כו'.

ועוד צריך ביאור בעצם הגדר דאמרין לעיל ששמירת המקדש היא פרט במצות ביהמ"ק עצמו, אשר משו"ז נשנית היא בריש מס' מדות; דסו"ס אין זה אלא שמטרת השמירה היא בשביל כבודו של המקדש גופו כו', ולמה נשנה הדבר במס' מדות שענינה מדות ובנין גוף ביהמ"ק עצמו (ולא עבודות הנעשות בו) מאחר שסו"ס זהו חיוב ומצות הכהנים והלויים (ורק שטעמו ומטרתו הוא כבוד שינתן למקדש).

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

"זאת חוקת התורה" - מהי? מדוע נאמר "תפול" ולא "תקום" או "תעלה"?

זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה

תפול לכם - על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה. ומדרש אנדה אומר ע"י שהפיל הקב"ה שריהם של שבעה אומות לפני משה אמר לו ראה אין בהם כח עוד (לד, ב. רש"י)

לכאורה יש להקשות, מדוע כותב רש"י לשון "טעות" על זה שנתעלמו ממשוה ה' הגעלה, הרי טעות שייכת רק כאשר יש ידיעה לא נכונה, אך כאשר "נתעלם" דבר אין זה "טעות" כי אם "שכחה" וכיו"ב?

ויאמר אלעזר - לפי שבא [משה] לכלל כעם בא לכלל מעות, שנתעלמו ממנו הלכות נעוליו עכו"ם (לא, כא-כג. רש"י)

עוד יש להקשות על לשון הכתוב, שדברי אלעזר מתחילים עם "זאת חוקת התורה", ולפום ריהטא הכוונה להל' הגעלה הבאים אחריהם. אך לכאורה קשה, הרי "חוקה" פירושו דבר שאינו מובן בשכל כלל, כמו שהאריך רש"י בפירושו בתחילת פ' חוקת, וא"כ, כיצד שייך לומר על הלכות אלו "זאת חוקת התורה", בעוד שהלכות אלו שייך להבינן?

ויש לומר שקושיא אחת מתורצת בחברתה: לפני שאמר אלעזר "זאת חוקת התורה" אמר משה לישראל דיני הזאת שלישי ושביעי. ומכיון ש"נתעלמו ממנו ה' גיעולי נכרים" - אמר לישראל ה' הזאה בלבד, כי סבר שהכלים לא צריכים הגעלה, כי ההזאה בלבד די' לא רק לטהר את הכלי מטומאה אלא גם להכשירו מהאיסור שנבלע בו.

ועל זה הוסיף אלעזר "זאת חוקת התורה", שבוזה לא התכוון להל' הגעלה, אלא להל' הזאה שאמר משה לפני זה, שהיא היא "חוקת התורה" - פרשת פרה אדומה. וע"ז אומר אלעזר, שב"חוקת התורה" זו שאמר משה לפני זה, יש לתקן את הטעות, ולהוסיף גם דיני הגעלה, כי ההזאה אינה מכשירה את הכלי, כי אם מטרתו מטומאה בלבד.

ומובן שפיר מה שנאמרה כאן "לשון טעות", וגם מה שנאמר כאן "זאת חוקת התורה".

(עי' לקוטי שיחות ח"ג עמ' 182 ואילך)

ויש לבאר בפשטות: לעיל (ד"ה זאת הארץ) פירש רש"י ש"הוצרך לכתוב מצרני גבולי ורוחותי סביב" - "לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ". ונמצא, שכונת הכתוב כאן לבאר מעלת ארץ ישראל שנתונה לנו ע"י הקב"ה, וכמה מצוות תלויות בה. אך לפ"ז קשה, למה נקטה התורה לשון "תפול" שתוכנה נפילה למטה, ולא נקטה לשון מעלה, כמו "אשר תקום לכם" (ע"ד לשון הכתוב "ויקם שדה עפרון"), שהיא לשון קימה ועלי?

ולכן מפרש רש"י שבלשון "תפול" אכן לא מדובר על הארץ עצמו, כי אם על חלוקתה בגורל, ועל שם זה דווקא - "שנתחלקה בגורל" - נאמר כאן "לשון נפילה".

אך עדיין קשה, שהרי גם על גורל אפשר לומר "אשר תעלה לכם"? ולכן מביא רש"י פירוש שני שלשון נפילה נאמר כאן על שם "שהפיל הקב"ה שריהם של שבעה אומות", וק"ל.

(עי' לקוטי שיחות ח"ג עמ' 221 ואילך)

כו"ו, דלכאורה ייתורא הוא, ובפרט שמס' מדות סמוכה תיכף לאחרי מס' תמיד. ובהמפרש למס' תמיד כתב "משום דבעי לאורי במעשה דתמיד עבודת הכהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר כו". אבל מעתה צ"ע, דכיון דסו"ס הוצרך התנא כבר לשנותה בתמיד, אמאי טרח לכופלה שוב במדות.

וי"ט דבגדר מצות שמירת המקדש יש לחקור מהו גדרה, דאפ"ל שהוא פרט בעניני עמידת בית המקדש גופו, ואפ"ל שהוא פרט בעבודת הכהנים והלויים. או בסגנון אחר, דיש לדון אי מצות שמירת המקדש הוי דבר הנוגע להמקדש עצמו, והוא חובת חפצא דהמקדש צ"ל נשמר, אלא שחייב שמירה זו הוטל על הכהנים והלויים; או שמלכתחילה היא חובת גברא ממצוות ועבודות הכהנים והלויים, אלא שהחייב הוא לשמור את המקדש.

והנה לכאורה י"ל דתליא מילתא בטעמי השמירה, אם הוא משום כבוד, וכל' הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", דא"כ ה"ז פרט בשכלול "פלטרין", והוא דין במקדש גופא; אבל אם שמירה היא משום שלא יכנס זר וטמא וכיו"ב (עיי' רש"י במדבר ג, ו. קרח יח, א. ביאורי הגר"א ריש תמיד) אי נמי כדי לשמור הכלים וכו' (עיי' עזרת כהנים למדות מ"א ד"ה בלשכת הפרוכת (הב)), הרי זה פרט בחיובי הכהנים והלויים כו'.

ומעתה הי' אפשר לומר דבאמת תרווייהו איתנהו ביי, וזהו שנשנית המשנה הן במס' תמיד והן במס' מדות, דמס' מדות ענינה כשמה - מדות המקדש

משמרת הקודש. עכ"ל. ובסהמ"צ מ"ע כב כ' "שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבדו ולרוממו ולגדלו, והוא אמרו לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד, וכבר נכפל זה הציווי בלשון אחר והוא אמרו ושמרו את משמרת אהל מועד וכו'".

וחזינן כאן שדייק לשנות בהלכותיו בספר היד מסגנון דבריו בסהמ"צ, שבספר היד הביא הכתובים רק לבסוף, בהלכה השנית, ורק לראי' ע"ז שחייב שמירה מוטל על הכהנים והלויים כו' ולא על עצם חיוב שמירה שבה"א, משא"כ בסהמ"צ שהובאו הכתובים הללו כמקור ולימוד על עצם חובת השמירה. ולהלן ית' דיסוד גדול מונח כאן בגדר חיוב שמירה לשי' הרמב"ם.

ובהקדים דיל"ע בגוף מש"כ בה"א, דאם מצות השמירה אינה מפני פחד מאויבים ולסטים אלא לכבודו של המקדש אמאי מצותה רק "כל הלילה" (כמ"ש כאן) ולמה לא תהא שמירתו גם כל היום (עיי' במנ"ח מצוה שפח שנתחבט בזה). ומה גם, דבהכתובים שהביא הרמב"ם לא נזכר כלל שמצותה בלילה דוקא, ומשמעם לפום ריהטא דהשמירה בכל עת (וכנ"ל לשונו בסהמ"צ "רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד"). גם צלה"ב מה שהוסיף בסהמ"צ חיוב "ללכת סביבו תמיד", מהו ענינה של הליכה זו ומהי שייכותה למצות שמירת המקדש.

והנראה בזה בהקדים הביאור במשנה שנכפלה בריש תמיד ומדות "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

יציאת מצרים שבכל יום

יציאת מצרים שבכל יום - התעלות תמידית בעבודת הבורא / בכל שליבה בסולם התפילה - יוצאים מ"מצרים" של הדרגא הקודמת / אין להתייאר כי בכל מצב אפשר להתעלות

במ"ב מסעות נסעו בני ישראל ממצרים, כמסופר בריש פרשתנו: "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" וגו'.

וכבר תמהו בזה בסה"ק (לקוטי תורה פרשתנו פח, ג), שמכך שנקט הכתוב לשון "מסעי" הכולל כל המסעות, משמע שבכל אחד מאותם מ"ב מסעות "יצאו מארץ מצרים", ודבר תימה הוא, שהלא "מארץ מצרים" הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות, ומהו שנוקט הכתוב לשון רבים "מסעי בני ישראל", וממשיך אשר בכל אלו "יצאו מארץ מצרים"?

ויש לבאר ענין המסעות ומשמעותם הפנימית, ואזי יתברר כיצד בכל "מסע" ו"מסע" יוצא היהודי מ"מצרים" הרוחני המפריע לו בעבודתו את קונו, ומתעלה בעילוי אחר עילוי.

יציאת מצרים שבכל יום - התעלות תמידית בעבודת הבורא

"מצרים" הוא מלשון מיצר, והיינו, שמשמעותם הפנימית של מצרים היא גדר המונע ומגביל, ובעבודת האדם רומז "מצרים" על מצב שבו עבודתו היא מוגבלת במיצרים וגדרות, שמגיע רק עד דרגה מסוימת ואינו מתקדם למעלה גבוהה יותר, וצריך האדם לצאת מן המיצר אל המרחב, ולהתקדם הלאה בעבודתו ית'.

והנה, כאשר זוכה האדם ומצליח "לצאת ממצרים", להתגבר על המניעות בעבודתו

ולהגיע לדרגה נעלית יותר, הרי גם לאותו "מרחב" שאליו נתעלה יש דרגות נעלות הימנו, וצריך האדם להתמיד ולעלות מחיל אל חיל. ומכיוון שיכול להתעלות ולהתקדם לדרגה גבוהה יותר, הנה המדריגה שאוחז בה עתה כ"מצרים" תיחשב, כי ביחס למדריגה שיכול להמשיך ולהתעלות אליה, הרי מצבו הנוכחי הוא נחות ומוגבל.

ונמצא שאותה דרגה שנחשבה אצלו אתמול ל"יציאת מצרים" ול"מרחב", תיחשב עתה ל"מצרים" ו"מיצר" לגבי המדריגה שאליה צריך הוא להגיע היום.

ואם כן, הרי עבודת "יציאת מצרים" של האדם אינה מסתיימת לעולם, ותמיד יש לו לאדם מקום לצאת שוב מ"מצרים", ולהתקדם להתעלות ולהתקרב עוד לבורא ית"ש.

ובזה תובן היטב משמעות הכתוב "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", שאף שכבר במסע הראשון יצאו ישראל מ"מצרים", מכל מקום גם אותה מדריגה שהגיעו אליה נחשבה שוב כ"מצרים" לגבי מדריגה נעלית יותר, ונמצא שבכל מסע ומסע ישנו הענין ד"אשר יצאו מארץ מצרים", כי בכל מסע יצאו מהמצב הקודם שנחשב כ"מצרים" לגבי הדרגה שנעלית הימנו.

בכל שליבה בסולם התפילה – יוצאים מ"מצרים" של הדרגא הקודמת

יציאת מצרים אינו עניין השייך לאבותינו בלבד, אלא "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" (פסחים פ"י מ"ה, תניא רפ"ז) – שעבודת "יציאת מצרים" הרוחנית שייכת לכל יהודי ובכל דור, ואם כן יש לבאר כיצד מיישם היהודי את עניין ה"מסעות" הרבים שבכל אחד ואחד מהם יוצאים ממצרים.

עבודת האדם את קונו היא בעיקר בעת התפילה, שבמשך התפילה עולה האדם בעילוי אחר עילוי, וכדאיתא בזהר (זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. תקו"ז תיקון מה) שתפילה משולה ל"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", כי זוהי עבודת האדם בתפילתו – להתבטל לפניו ית', לקבל עולו, ולהתקרב אליו יותר ויותר.

וסדר התפילה כך הוא:

לכל לראש עומד היהודי ומכין עצמו לתפילה, שהרי עומד הוא להתפלל בפני הקב"ה שהוא נעלה ומרומם ואין לו כל גבול והגדרה, ואילו האדם נשמתו מלוכשת בגוף גשמי שבו נמצאת גם הנפש הבהמית, ומה גם כשמלוכלך על ידי החטא, וכיצד יכול הוא לגשת כך במצב זה ולעמוד לפני קונו?

ועל כן, עוד קודם שמתחיל תפילתו צריך להתכונן לזה, והוא מה שנעמד להתפלל: חוגר עצמו באבנט, מסיח דעתו מכל ענייני חומריות ועולם הזה, מניח מציאותו ורצונותיו על הצד, וכל מחשבתו היא רק בכך שעומד להתפלל לפני מלך מלכי המלכים, ועבודה

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שמירת המקדש לשיטת הרמב"ם

חוקר אי השמירה היא דין בחפצא דביהמ"ק דהוי חשיבות הבית וכבודו או דין בעבודות כהנים, ועפ"ז מתרץ כמה קושיות בש"ס וברמב"ם גבי דין שמירת מקדש

ז"ף* הרמב"ם רפ"ח מהל' בית

הבחירה: שמירת המקדש מ"ע ואעפ"י שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין. (וממשיך בה"ב) ושמירה זו מצותה כל הלילה והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, כלומר אתם תהיו שומרים לי, והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר והחוננים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי

וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו".

אשר לכן הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל.

(* הערת המו"ף: כבר נודע בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושי וביאורי של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם.

מרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים – בהם חרב הבית – הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הם כבנין הבית עצמו. וכמאמר המדרש (תנחומא צו, יד): "אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם. א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל?! – והיינו שע"י לימוד הלכות בנין הבית ה"ז פועל שאין "בנין ביתי בטל" (וראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות).

זו מה שניגש להתפלל היא עבודה בפני עצמה, והרי היא כבר השלב הראשון ב"ציאת מצרים" – שיוצא מהמצרים וגבולים של עולם הזה וחומריותו.

רק לאחר עבודה והכנה זו, יכול היהודי לפתוח בתפילתו ואזי עולה הוא בדרגה נוספת, ושוב יוצא הוא מ"מצרים" – היא הדרגה אליה הגיע בעת שהכין עצמו לתפילה, ועתה לגבי הדרגה של תחילת התפילה נחשבת הדרגה הקודמת ל"מצרים".

וכל משך התפילה עולה הוא בשליבות ומעלות הקדושה כפי שנתבאר פרטי העליות בסה"ק (ראה ספר המאמרים תש"ח עמ' 80. ועוד), וכל דרגה היא "ציאת מצרים" מהדרגה הנמוכה יותר, עד שבא לדרגה הנעלית ביותר, שהיא מה שמתבטל האדם לגמרי בפני המציאות האמתית של מי שאמר והיה העולם, כאשר מגיע לתפילת שמונה עשרה ועומד לפניו יתברך "כעבדא קמיה מאריה", וכעומד לפני המלך.

והנה, לאחר כל העבודה הגדולה, וציאת מצרים בעילוי אחר עילוי, הרי ביום המחרת צריך האדם לפתוח עבודתו מחדש מתחיל מההכנה לתפילה ועזיבת מציאותו המגושמת הקודמת, והתבטלות מחדש בפני ארון כל, כי כל דרגה ומעלה שהשיגה ביום האתמו, הרי היא "מצרים" ומדרגה מוגבלת לגבי הדרגה שיבוא אליה היום!

ואם כן, בכל יום ויום על האדם "לצאת ממצרים", כי עבודת יום האתמול לעולם תיחשב "מצרים", מבלי הבט לעוצם העליה שעלה בה אתמול.

וכך הוא הדבר בכל עניין ועניין בעבודת האדם, בבירור וזינוך הגוף וענייני העולם, שכל דרגה שמישיג נחשבת מיד כ"מצרים" שיש לצאת הימנו אל "ארץ טובה ורחבה", ומן המיצר אל המרחב של קרבת ה'.

אין להתייאש, כי בכל מצב אפשר להתעלות

וזהו מה שלמדים מענין המסעות, ובשתים:

גם כאשר נמצא האדם במדרגה נעלית ביותר, צריך תמיד להתעלות עוד יותר. ואל יאמר האדם די ומספיק לי בעבודתי הקודמת – כי בכל יום ויום שנתן לו הקב"ה, צריך לנסוע ולצאת מ"מצרים", ולעולם אין להסתפק במדרגה שבה אוזנים.

ומאידך גם כאשר נמצא במצב נחות, אל לו ליפול לידי ייאוש, כי אם ישראל שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה במצרים יצאו מן המיצר אל המרחב במסע אחד, על אחת כמה וכמה שיכול אדם לצאת ב"מסע" אחד מ"מצרים" – הוא מצבו העכשווי, ולהגיע מיד אל "ארץ טובה ורחבה" ביחס לדרגתו הקודמת, ומשם לעלות במסע אחר מסע עד אשר יבואו כל ישראל אל "ארץ טובה ורחבה" לגאולת עולם.

פנינים

דרוש ואגדה

להוסיף באור ולפרוש מגשמיות

איש כי ידור נדר לה'

(ד, א)

כאשר אדם אוסר דבר על עצמו בנדר הנה הדבר הנדור נאסר עליו מצד שחלה עליו קדושת קרבן, וכלשון הרגיל בנדרים "קונם בשר זה עלי" – ש"קונם" הוא לשון קרבן, כלשון הגמ' "קונמות קדושת הגוף נינהו" (כתובות נט, רע"ב), וכן הוא גם בשאר לשונות של נדר (ראה שו"ע יו"ד סו"ד ס"א. משנה למלך ריש הל' נדרים, ועוד).

ויש ללמוד מזה בעבודת האדם לקונו:

אמרו חז"ל "נדרים סייג לפרישות" (אבות פ"ג מ"ג). ומבואר בזה (ראה לקו"ש ח"ד עמ' 1076. ועוד), שכאשר אדם לא הגיע עדיין לעבודה נעלית בעבודת ה', זקוק הוא לפרוש גם מדברים המותרים, כי מצד פחיתות ערכו, שייך הדבר שגם דברים המותרים יכולים לגרום אצלו ירידה בעבודת ה', ולכן עליו לפרוש מהם בנדרים.

אך על זה אומרים, שגם פרישות זו מדברים האסורים היא מדין קדושת קרבן. כלומר, הדרך הנכונה לפרוש מדברים הגשמיים אינה על ידי התבוננות בשפלות הדבר הגשמי שיכול להורידו למטה ר"ל, אלא אדרבה, ע"י שמחיל על הדבר קדושת קרבן, ומגלה שכמו שהעולה והקרבן "הן קודש" כן ה"דבר הנדור" הרי "שרשו גבוה מאוד", ולכן פורש ממנו (לקו"ת פרשתנו פכ, ב. פג, ב-א).

ונמצא, שגם העבודה של "סור מרע" ופרישות מדברים שיכולים להוריד את האדם, אינה על ידי התבוננות בפחיתות ושפלות הרע, אלא על ידי הוספה ב"עשה טוב", שע"ז "מעט אור דוחה הרבה מן החושך" ו"ממילא יפול הרע" (לקו"ת שה"ש מח, א).

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 553 ואילך)

מצר – בין המצרים

ונסב לכם הנבול נו'

כל מקום שנאמר ונסב או ויצא מלמד שלא הי' המצר שוה כו' ויצא המצר כו' ועובר המצר כו' לפניו מן המצר (ד, ד).

בפרשת גבולות הארץ מצינו דבר פלא בפרש"י, שברוב הפעמים לא נקט לשון "גבול", כלישנא דקרא פעמים רבות בפרשה זו, אלא לשון "מצר". וצ"ע למה שינה רש"י מלישנא דקרא ונקט לשון "מצר"?

ויש לומר הביאור בזה בדרך הרמז:

ידועים דברי השל"ה הק' (חלק תושב"כ ר"פ וישב) שפרשיות התורה שייכות לזמן שחלות בהן, וכפי שמבאר בארוכה (בחלק תושב"כ בדרוש לפרשיות מטות מסעי ודברים) הקשר דפרשיות מטות מסעי ודברים לבין המצרים (שלעולם חלות פרשיות אלו בבין המצרים). ויש לומר, שזהו הרמז בזה שנקט רש"י לשון "מצר" במקום לשון "גבול" – לרמז על הזמן שקורין פרשה זו, בזמן ד"בין המצרים".

והקשר בין "מצרני הארץ" לימי בין המצרים הוא, כי זה שיכול להיות ענין של "בין המצרים" – חורבן וגלות ר"ל – שרשו בכך שיש מצר וגבול לקדושת הארץ, דרך כאשר קדושת א"י אינה בהתפשטות כדבעי, אלא היא מוגבלת ובתוך מצר, אז יש נתינת מקום לענין של "בין המצרים" כפשוטו, אך כאשר קדושת ארץ ישראל היא בשלימות ללא הגבלות, אזי מתפשטת קדושה זו בכל העולם ואין מקום לגלות.

(ע"פ לקושי שיחות הל"ח עמ' 124)